

Forord

I årtusinder har den mest brugte kristne andagtslitteratur været Davids-salmerne fra Salmernes Bog i Det Gamle Testamente. Efter sin omvendelse til kristendommen lyttede forfatteren C.S. Lewis til disse salmer i gudstjenesten, når de blev sunget eller læst til de daglige andagter i The Chapel på Magdalen College, hvor Lewis var universitetslærer, og om søndagen i hans sognekirke i Oxford-forstaden Headington. Han læste også ofte selv i Salmernes Bog derhjemme på sengekanten.

Salmerne har ikke en lige så fremtrædende plads i den lutherske gudstjenestetradition som i den engelske kirke, selvom Salmernes Bog var Martin Luthers yndlingsbog livet igennem. Der var ingen bog, som han læste så meget i og forlæste så ofte over. Så meget desto mere er der grund til at læse salmerne i dag. Da frygten for corona lukkede det meste af samfundet ned, fik jeg hver morgen i en længere periode tid til at læse i Salmernes Bog. I den forbindelse genlæste jeg C.S. Lewis' *Tanker om Salmernes Bog* og kunne ikke ønske mig en bedre følgesvend.

Bogen rummer Lewis' personlige refleksioner over de vanskeligheder, som han måtte kæmpe med, og de lys, der gik op for ham undervejs i læsningen af salmerne.

Samtidig handler *Tanker om Salmernes Bog* ikke som andre af Lewis' bøger om at forklare og forsvare den kristne tro, men mere om hvordan man kan søge næring i den. Det kan bl.a. ske ved at bade sig i salmernes poesi og lade sig opluge af deres tone og stemning, for i salmerne møder vi en poesi, der ikke kun er for hovedet, men også for følelser og sanser. Lewis tænker, at når Skaberen skal meddele sig i menneskers sprog, må det – også – ske i poesi.

Salmerne er hverken læremæssige redegørelser eller prædikener. De er digte eller poesi, der er beregnet til at blive sunget og hørt – og det er afgørende. Lidt firkantet sagt, så kan man sætte en lærebog på hylden, når man har vristet den viden ud af den, som man skal bruge. Men det samme gælder ikke poesi, der har en anden karakter og vinder ved gentagelse. Salmernes Bog kan derfor ikke bare sættes tilbage på hylden efter endt læsning og tilegnelse af indholdet. I det stykke minder salmernes poesi om god musik, som man også gerne vil høre igen og igen. Poesi kan ligesom musik formidle en form for viden eller indsigt, der mere handler om følelse end om logik, og som kan give næring og opbygge. Læser eller bruger man bestemte salmer tilstrækkelig mange gange, lærer man dem udenad. Det kan næsten ikke undgå at ske, når man som præst bruger salmerne ofte som bønner eller læsninger f.eks. i forbindelse med husbesøg eller kirke-

lige handlinger. Englænderne har et udtryk for at lære udenad, der måske kan bruges i denne forbindelse, for på engelsk hedder udenadslære “learning by heart”. Det, der læres udenad, kan komme til at stå hjertet nær.

Derfor får enhver flittig salmelæser også sine favoritter. Min egen er de berømte ord fra Salme 23, “Herren er min hyrde ...”, mens Lewis’ yndlingssalme var Salme 19, der indledes med ordene: “Himlen fortæller om Guds herlighed, hvælvingen beretter om hans hænders værk.”

I *Tanker om Salmernes Bog* begynder Lewis med de dele af salmerne, som frastøder og anfægter, for salmernes råmateriale er voldsomt og lidenskabeligt, fordi salmedigterne på godt og ondt var mennesker af kød og blod, der elskede og hadede, velsignede og forbandede. Fra barndommen havde Lewis lært at tage det sure med det søde og “at spise op”. Man må få det væmmelige til at glide ned først og gemme godbidderne til sidst. Men også alt det svære, ubehagelige og fremmedartede i salmerne formår han at fravriste et opbyggeligt budskab ved at læse det både i dets egen brogede, historiske kontekst og i lyset af Det Nye Testamente. Der er også ting i salmerne, der i lyset af hvad Kristus siden sagde og gjorde, ikke kan eller skal tages for pålydende, men som det alligevel er muligt at blive klogere af i al dets “fremmedhed”. Også skyggerne kan føje dimensioner til lyset.

Som nævnt er det bedste ved salmerne gemt til sidst i bogen. Lewis behandler emner som glæde, skønhed og lovprisning i salmerne, men det mest spændende er hans overvejelser over, hvordan salmerne rummer “dybere betydninger”; hvordan de også kan tale om Kristus, der ikke bare var så dybt fortrolig med dem, at Han ofte brugte og citerede dem, men også gjorde krav på selv at udgøre deres dybeste betydning.

For Lewis er det ikke tilfældigt, når gamle myter og poesi m.m. kan vise sig at rumme dybere betydninger, som forfatteren ikke selv havde tænkt på, for “intet godt værk kan gøres, uden at Lysets Fader giver sin støtte dertil.” Et tankevækkende eksempel på et værk, der rummer en dybere betydning, og som Lewis nævner i bogen, er fra Platons *Staten*, hvor Platon skriver om det retfærdige menneske og dets skæbne. Platon argumenterer for, at retfærdighed ofte berømmes for dens løn i form af ære, popularitet etc., men for at lære retfærdighedens sande natur at kende må vi adskille den fra denne løn og betragte den “i sig selv”. Man kan f.eks. forestille sig, skriver Platon, en fuldstændigt retfærdig person, der af alle i sine omgivelser behandles som en forbryder, og hvordan han, der er fuldkomment retfærdig og god, bliver bundet, pisket og til sidst spiddet på en pæl (det persiske modstykke til korsfæstelse, som Platon kendte til). Selvom Platon le-

vede længe før Kristi fødsel, hævder han altså i *Staten*, at hvis der virkelig kom et helt igennem retfærdigt menneske til verden, ville mennesker hade, forfølge og mishandle ham og til sidst hænge ham op på et træ. Det ligner umiskendeligt noget, vi kender fra beretningen om Kristi lidelse og død. Det var ikke, fordi Platon kunne se ind i fremtiden, men efter Lewis' opfattelse er det heller ikke bare et tilfælde. Platon vidste noget om den skæbne, som det gode kan få i en falden verden. Når det fuldkomment gode kommer til verden, vil mørket rejse sig imod Ham, fordi godheden er, som den er, og den faldne verden er, hvad den er.

Når der kan skjule sig en dybere betydning, noget der er bedre end sin oprindelige intention, hos Platon, kan det også lade sig gøre i salmerne. For selvom Salmernes Bog og hele Det Gamle Testamente består af de samme elementer som al anden litteratur, så er disse elementer efter Lewis' opfattelse bragt til at tjene Guds ord og formidle noget mere end det rent menneskelige. Derfor er salmerne og deres poesi altid værd at vende tilbage til og søge næring i for troen. Det kan med fordel gøres med C.S. Lewis' dybe og personlige *Tanker om Salmernes Bog* som følgesvend.

Anders Lundbeck Rasmussen

Præst i Kerteminde-Dalby Valgmenighed

Introduktion

Dette er ikke et videnskabeligt værk. Jeg er ikke ekspert i det hebraiske sprog, og jeg har ingen forudsætninger hverken som historiker eller arkæolog at bryste mig af. Jeg skriver for lægfolk om et emne, hvor jeg selv er lægmand. Hvis en undskyldning for min frimodighed er påkrævet (og det kan tænkes), så må min undskyldning vel være denne: Det sker ofte, at to skoledrenge bedre end deres lærer er i stand til at hjælpe hinanden med vanskelighederne i deres lektier. Når man konsulterede en lærer, var resultatet, som vi sikkert alle husker, gerne det, at han forklarede os noget, som vi allerede havde forstået, og dertil føjede en hel del information, som vi ikke havde brug for; det, som undrede os, sagde han derimod intet om. Jeg har oplevet dette både fra den ene og den anden side, for når jeg som lærer har forsøgt at besvare spørgsmål fra mine elever, har jeg nogle gange været vidne til, hvordan der hurtigt bredte sig et udtryk på deres ansigter, som gav mig vished for, at de oplevede den samme frustration, som jeg havde oplevet med mine egne lærere. Når en studerende ofte bedre kan hjælpe

sin medstuderende, skyldes det, at han ved mindre. Den vanskelighed, vi søger forklaret, har han selv for nylig mødt. Eksperten har mødt den for så længe siden, at han helt har glemt den. Han ser nu det hele i et så anderledes lys, at han ikke kan forestille sig, hvad elevens problem egentlig er; han kan derimod se et dusin andre spørgsmål, som burde udgøre problemer for eleven, men som ikke gør det.

I denne bog påtager jeg mig den medstuderendes rolle og taler som den ene amatør til den anden om vanskeligheder, jeg har oplevet, eller lys, der er gået op for mig under min læsning af Salmernes Bog. Mit håb er, at dette om ikke andet kan interessere og måske ligefrem hjælpe andre forudsætningsløse læsere. Jeg ønsker således at "sammenligne noter", ikke at docere. Nogle vil måske finde, at jeg blot har brugt Salmerne som knager, hvorpå jeg kunne hænge mine essays af forskellig art. Jeg kan ikke se, at det ville have gjort nogen skade, hvis jeg havde skrevet bogen på denne måde, og jeg vil ikke bebrejde nogen, som måtte læse den på den måde. Men det er rent faktisk ikke, hvad jeg har gjort. De tanker, bogen indeholder, er alle sammen opstået under min læsning af Salmernes Bog. Nogle gange udspringer de af glæde over teksterne, andre gange udspringer de af mødet med noget, jeg ikke umiddelbart var i stand til at finde glæde ved.

Introduktion

Salmerne er skrevet på forskellige tidspunkter af forskellige forfattere. Opfattelsen er vist, at en del af salmerne kan dateres helt tilbage til kong Davids regeringstid, og jeg tror, at nogle forskere vil medgive, at Salme 18 (som vi genfinder i en lidt anden version i 2. Samuelsbog 22) kan være skrevet af David selv. Mange andre salmer er først skrevet efter landflygtigheden: den store deportation til Babylon.¹ I et videnskabeligt værk måtte man begynde med at fastlægge en kronologi, men i en bog af denne art ser jeg ingen grund til, eller mulighed for, at sige mere om dette spørgsmål.

En ting, som jeg gerne fra begyndelsen vil henlede opmærksomheden på, er, at salmerne er digte, og at de er skrevet med henblik på at blive fremført som sange; der er ikke tale om læremæssige redegørelser eller prædikener. Når folk taler om at læse Bibelen "som litteratur", tror jeg nogle gange, de forestiller sig, at man skal studere den uden hensyn til, hvad den egentlig handler om; ligesom hvis man læste Burke² uden nogen interesse for politik, eller hvis man læste *Æneiden*³ uden nogen interesse for det gamle Rom. Men det forekommer mig de-

---

1 Jødernes landflygtighed i Babylon (ca. 587-515 f.Kr.)

2 Edmund Burke (1729-1797). Engelsk statsmand.

3 Værk af den romerske digter Vergil (70-19 f.Kr.)

cideret tåbeligt. Bibelen er dog umiskendeligt litteratur, og man kan også i en mere fornuftig forstand mene, at Bibelen rettelig bør læses som litteratur, og at enhver del af Bibelen skal læses som den form for litteratur, den er. Salmerne bør derfor afgjort læses som poesi; som lyrik med al den digteriske frihed og alle de digteriske hensyn, overdrivelser og følelsesmæssige frem for logiske følgeslutninger, som karakteriserer lyrik og poesi. Salmerne må læses som digte, hvis vi skal forstå dem, ganske ligesom fransk må læses som fransk og engelsk som engelsk. Ellers går vi glip af det egentlige indhold og kommer til at drage konklusioner, der slet ikke er belæg for.

Salmernes primære kendetegn, det mest iøjnespringende mønster i dem, har heldigvis 'overlevet' oversættelse. De fleste læsere vil forstå, at jeg her refererer til det, forskerne kalder "parallelisme"; at man vælger at udtrykke det samme to gange med forskellige ord. Et indlysende eksempel er: "Han, som troner i himlen, ler, Herren spotter dem" (Salme 2,4). Eller lige så klart: "Han lader din ret bryde frem som lyset og din retfærdighed som den klare dag" (Salme 37,6). Hvis læseren ikke er opmærksom på dette mønster, vil han enten fortvivle (som visse præster gennem tiden har gjort det) i sine forsøg på at få forskellige meninger ud af et vers' to halvdele, eller han vil blot finde gentagelsen fjollet.

Introduktion

I virkeligheden er der tale om et klokkeklart eksempel på, hvad ethvert mønster og derfor enhver kunstform indebærer. Princippet i denne udtryksform er af en eller anden blevet defineret som “det samme i det andet”. Det er ligesom, når man i en folkedans først tager tre skridt og derefter tre skridt mere. Det er det samme. Men hvor man tog de første tre skridt til højre, tager man de næste tre til venstre. Det er variationen. En bygning kan have en fløj til den ene side og en fløj til den anden side, som begge har samme form. I et musikstykke kan komponisten sige ABC, derefter abc og derpå αβγ. Et rim fremkommer, når man sammenstiller to stavelser, som giver den samme lyd, bortset fra deres indledende konsonanter, som er forskellige. “Parallelisme” er den karakteristiske hebraiske form for “det samme i det andet”, men fænomenet optræder også i mange engelske digte, som for eksempel hos Marlowe:⁴

Afbrudt er den gren, som kunne have vokset helt lige,
og afbrændt er Apollos laurbærkvist.

---

4 Christopher Marlowe (1564-1593). Engelsk digter og dramatiker.

Eller i den barnligt enkle form, der bruges i "Cherry Tree Carol":⁵

Josef var en gammel mand, en gammel mand var han.

Parallelismen sløres selvfølgelig ofte delvist (ligesom balancen mellem de forskellige elementer i et billede kan bestå i noget langt mere sofistikeret end ren og skær symmetri). Samtidig kan andre, mere komplekse mønstre selvsagt indarbejdes i dette almindelige mønster, som det sker i Salme 119 eller i Salme 107 med dens omkvæd. Jeg vil blot her henlede opmærksomheden på det mest åbenbare og grundlæggende, nemlig parallelismen. Det er enten et ganske usædvanligt stort held eller et udtryk for Guds forudseenhed, at poesi, som skulle blive oversat til alle verdens sprog, har som sit primære kendetegn et virkemiddel, der ikke behøver gå tabt (som versmåål må gøre det) i en oversættelse.

Hvis man har nogen sans for poesi overhovedet, vil man sætte pris på dette virkemiddel i salmerne. Og selv de kristne, som ikke kan påskønne det, må respektere det, eftersom Herren selv, pot og pande med sit folks poetiske tradition, yndede at gøre brug af det. "For den

---

5 En Christmas Carol.

Introduktion

dom, I dømmes med, skal I selv dømmes med, og det mål, I måler med, skal I selv få tilmålt med” (Matthæusevangeliet 7,2). Den anden halvdel af dette vers tilføjer ingen ny information, men gentager med variation informationen i versets første halvdel. “Bed, så skal der gives jer; søg, så skal I finde; bank på, så skal der lukkes op for jer” (Matthæusevangeliet 7,7). Her udtrykker den første sætning formaningen, og de to følgende gentager den med andre billeder. Vi kan, hvis vi vil, tilskrive det rent praktiske og didaktiske hensyn, at sandheder, som det er altafgørende vigtigt at lægge sig på sinde, understøttes af en rytmisk og manende repetition. På den måde gjorde Herren sine formaninger så godt som umulige at glemme. Jeg tænker imidlertid, at der ligger mere i det. Det forekommer mig passende, ja næsten uundgåeligt, at når det vældige Sind, som oprindeligt, ikke bare for sin egen fornøjelses skyld, men også til engles og menneskers og dyrs (efter disses evne) påskønnelse, havde opfundet og formet hele den naturlige verden, satte sig for at udtrykke sig på menneskers sprog, måtte dette sprog nødvendigvis nogle gange forvandles til poesi. Poesien i sig selv er jo en form for inkarnation, som giver krop til noget, der indtil da har været usynligt og uhørligt.

Jeg tror heller ikke, det vil være nogen skade til at huske, at da Gud blev Menneske, påtog han sig i en vis

forstand den menneskelige traditions gavnlige åg. Rent praktisk og menneskeligt vil Herren have tilegnet sig denne stil om ikke fra andre (han stod dog midt i den) så fra sin jordiske mor. “At frelse os fra vore fjender og fra alle dem, som hader os, at vise barmhjertighed mod vore fædre og huske på sin hellige pagt.”⁶ Her ser vi den samme parallelisme. (Spørgsmålet er vel også, om dette er det eneste aspekt af hans menneskelige natur, der kan få os til at sige, at “han var sin mors søn”? I Magnificat⁷ blandes sødmen for mig at se med en vis heftighed, næsten et strejf af Debora, som ikke rigtig kommer til udtryk i nogen Madonna-afbildning; en heftighed, som falder i tråd med den heftighed, der møder os i mange af Jesu egne udtalelser. Jeg tvivler ikke på, at livet i den hellige familie på mange måder kan karakteriseres som “blidt” eller “mildt”, men måske ikke helt på den måde, nogle moderne salmedigtere har forestillet sig. Man må nok antage, at der ved passende lejligheder også optrådte en vis strenghed, som kom til udtryk i det, folk i Jerusalem ville karakterisere som en grov, nordlig dialekt.)

---

6 Lukasevangeliets 1,71.

7 Marias lovsang (Lukasevangeliets 1,46-56), Magnificat, er en helt central Maria-tekst i Bibelen. Lovsangen er en fast del af de liturgiske aftenbønner i mange kirkesamfund, særlig i den katolske kirkes vesper.

Introduktion

Jeg har naturligvis ikke i det følgende forsøgt at redegøre udtømmende for mit emne, selv ikke på det amatørplan, hvor jeg bevæger mig. Jeg fremhæver eller udelader elementer, som mine egne tanker og interesser har dikteret det. Jeg beskæftiger mig således slet ikke med de lange historiske salmer, dels fordi de ikke har betydet så meget for mig, dels fordi de ikke synes at behøve så mange kommentarer. Jeg siger så lidt som muligt om salmerne som elementer i en formaliseret gudstjeneste; et stort emne, som ikke fanger min interesse. Desuden begynder jeg med de dele af Salmernes Bog, der umiddelbart frastøder de fleste. Andre mænd på min alder vil vide hvorfor. Vores generation er opdraget til at tage det sure med det søde og spise op, og barndommens sunde princip var at få det væmmelige til at glide ned først og gemme godbidderne til sidst.

Jeg har primært benyttet mig af den oversættelse, som vi anglikanere har stående i vores *Prayer Book*; den af Coverdale.⁸ Selv af en gammel oversætter at være er Coverdale imidlertid på ingen måde den mest præcise, og en dygtig moderne forsker har naturligvis mere hebraisk i sin lillefinger, end stakkels Coverdale havde i hele sin

---

8 Miles Coverdale (1488-1568), der som den første oversatte hele Bibelen til engelsk.

krop. Men hvad skønhed og poesi angår, overgår Coverdale – ligesom Hieronymus,⁹ den store oversætter til latin – alt, hvad jeg i øvrigt kender til. For korrekthedens skyld har jeg som regel sammenlignet Coverdales oversættelse med Dr. Moffatts¹⁰ og sine steder fundet anledning til rettelser.

Endelig vil jeg gøre opmærksom på – som enhver læser sandsynligvis også hurtigt vil indse det – at dette ikke er, hvad man forstår ved et “apologetisk” værk. Jeg forsøger ikke på noget tidspunkt at overbevise ikketroende, om at kristendommen er sand. Jeg taler til mennesker, der allerede tror, eller til dem, som i hvert fald er parate til ikke at læse bogen under ‘vantroens fortegn’. Et menneske kan ikke altid forsvare sandheden; han må også have lov til nogle gange bare at lade sig nære af den.

Jeg har skrevet som medlem af den anglikanske kirke, men har forsøgt så vidt muligt at undgå stridsspørgsmål mellem de forskellige kirkesamfund. Et bestemt sted har jeg fundet det nødvendigt at gøre rede for, hvordan min holdning adskiller sig både fra katolikkernes og fra fundamentalisternes. Jeg håber ikke, at jeg derved har sat deres velvilje over styr eller afskåret mig fra deres forbøn.

---

⁹ Hieronymus (ca. 347-420). Kirkefader.

¹⁰ James Moffatt (1870-1944). Skotsk kirkehistoriker.

Introduktion

Det er jeg nu heller ikke så bange for. Min erfaring er, at den mest bitre kritik ikke kommer fra nogen af disse eller fra nogen anden gruppe af alvorligt troende eller sågar fra overbeviste ateister; den kommer primært fra 'halv-troende' af alle afskygninger. Der findes en art 'oplyste' og progressive, ældre gentlemen, som ingen høflighed kan tilfredsstille og ingen beskedenhed kan afvæbne. Men sandheden er vel også, at jeg er en langt mere irriterende person, end jeg selv går og forestiller mig. (Vil vi, måske i skærsilden, få lov at se vores egne ansigter og høre vores egne stemmer, som de virkelig var?)